

verdeling van lusten, lasten en zeggenschap en het maken van ontzorgingsafspraken met inwoners. Het Manifest is in 2016 aangeboden aan de Tweede Kamer.

Vanaf 2017 heeft u met ons de Pilot Omgevingsproces Ternaard doorlopen. Het proces bestaat uit de onderdelen; RCR, het maken van ontzorgingsafspraken en een gebiedsproces met investeringen. Vanuit het standpunt 'tegen nieuwe gaswinning' hebben wij toch deelgenomen. De verschillende overheden hebben vanuit een verschillende rol en bevoegdheden invulling gegeven aan de pilot. U besluit over gaswinning. De provincie, de gemeente en het waterschap geven samen met inwoners invulling aan goede ontzorgingsafspraken en het gebiedsproces. Wij blijven echter bij ons standpunt dat wij tegen nieuwe gaswinning zijn.

Wij nemen nog steeds aan dat u de bijzondere verantwoordelijkheid voelt die bij die beslissingsbevoegdheid hoort, gezien de veranderde connotatie van gaswinning. Omdat u ook heeft ingezien dat in de gewijzigde wederkerige verhouding tussen overheid en samenleving, waar ook de Omgevingswet een uitdrukking van is, het niet meer acceptabel en houdbaar is dat het landsbelang zondermeer boven de belangen van de regio gaat, heeft u besloten tot herziening van uw omgevingsmanagement bij grote (mijnbouw)projecten. Dat heeft uiteindelijk geleid tot de pilot Omgevingsproces Ternaard. Met de oprechte waardering die wij hebben voor de poging tot het bereiken van een betere verdeling van lusten en lasten en het bieden van toekomstperspectief voor de regio zijn wij steeds met een constructieve basishouding aan de pilot blijven deelnemen. Met u, en met de gemeente Noardeast-Fryslân, het waterschap en de NAM, hebben we ook veel moeite gestoken in het winnen van vertrouwen van de inwoners van Ternaard, Wierum en de regio. Dat lijkt een mooi resultaat te hebben opgeleverd, maar bij ons groeit de twijfel. De toezeggingen over de € 60 mln die binnen het investeringsspoor zijn gedaan indien tot gaswinning wordt overgegaan moesten alleen nog worden bevestigd en uitgewerkt in een brief. Over die brief leken we het eens te zijn, maar tien maand na de mooie publiekspresentatie in dorps huis Tunawerth in Ternaard op 9 december 2019 beschikken wij nog steeds niet over de brief. Wij gaan er nog steeds vanuit dat u tijdens dit moment van de waarheid uw verantwoordelijkheid blijft nemen. Maar willen u laten weten dat het vertrouwen op het punt van breken staat, zowel bij ons als bij de andere betrokkenen in de regio. Wij roepen u op om het niet zover te laten komen dat de "license to operate" niet wordt gehaald en de pilot mislukt. Waar wij nu nog met elkaar overleggen op basis van harmonie, willen we niet terugvallen op het traditionele conflictmodel, hier is niemand bij gebaat. Daarom roepen we u per ommegaande op de brief alsnog te laten bezorgen.

In uw coalitieakkoord geeft u ook aan dat het kabinet geen nieuwe gaswinning mogelijk maakt, dit betreft echter alleen de nieuwe concessies. Voor Fryslân zijn alle concessies al uitgegeven waardoor de 'nieuwe' gaswinning en het aanboren van velden nog steeds mogelijk is, zo ook het Ternaardergasveld.

Winningsplan

Vanuit ons beleidsstandpunt en het Manifest hebben wij het winningsplan beoordeeld. Het winningsplan bestaat uit een aantal onderdelen:

De winning

De prognose van het winningsplan gaat uit van een periode van 2021 tot 2037. Daarbinnen kan de opbrengst variëren van 1 miljard kubieke meter gas tot 7,6 miljard kubieke meter gas. Doordat de exploratiefase en de winningsfase gelijktijdig plaatsvinden is een aantal gegevens nog onbekend (aangegeven door TNO) zoals: *de kwaliteit van het reservoirgesteente, productiviteit, mogelijke waterproductie en de aanwezigheid, locatie en doorlatendheid van breuken*

is onzeker. Ook SodM geeft aan dat het huidige winningsplan nog onzekerheden bevat omdat nog geen boring heeft plaatsgevonden. Wij verzoeken u dan ook om de NAM na de boring de aanvullende gegevens te laten leveren in een aanvullend winningsplan, nog voordat de daadwerkelijke winning gaat plaatsvinden. Ook de kans en het mogelijk vergroten van de kans op een doelmatige winning en de effecten op bodemdaling speelt voor ons een rol.

Op het aanvullend winningsplan kunnen de regionale overheden nogmaals een advies geven. Dit om onomkeerbare beslissingen en -processen te voorkomen. Nog liever zien wij een scheiding tussen een exploratieboring en het proces om te komen tot een winningsplan in plaats van een gecombineerd proces.

Bodemdaling

Het voorkomen Ternaard ligt bij meerdere voorkomens van waaruit al gas wordt gewonnen. Het Ternaardveld heeft invloed op de gebruiksruimte van de bodemdaling van de andere velden onder de Waddenzee in dit gebied.

Om de bodemdaling en de invloed van de verschillende gasvelden op elkaar goed in de gaten te houden ondersteunen wij het punt dat TNO aangeeft om via monitoringsputten de reservoirdruk te monitoren. Dit om mogelijke overschrijding van de gebruiksruimte van het 'Hand aan de kraan' principe voor te zijn. De monitoring is ook een van de afspraken in het afsprakenkader met de inwoners.

De cumulatieve effecten van de totale bodemdaling door gaswinning in dit gedeelte van de Waddenzee heeft onze aandacht. Voor het monitoren van het zogenoemde 'hand aan de kraan' principe zijn twee commissies actief. De Begeleidingscommissie bodemdaling Ameland en de Begeleidingscommissie Waddengas 2006. De monitoring voor het Ternaardveld wordt ondergebracht bij de Begeleidingscommissie Waddengas 2006. De provincie heeft in beide commissies zitting. De gebruiksruimte voor het 'Hand aan de kraan' principe wordt in 2021 opnieuw vastgesteld. In de aangenomen motie 2020D09973 van 11 maart 2020 en 2020D12381 van 1 april 2020 wordt u gevraagd zo snel mogelijk een onafhankelijk advies te vragen aan een wetenschappelijk panel over de effecten van mijnbouw met de 'Hand aan de kraan' als beleidsinstrument om de natuur van Werelderfgoed Waddenzee te beschermen.

Wij steunen dit verzoek van de Kamer en verzoeken u om de uitkomst van dit onderzoek mee te wegen in uw beslissing op winningsplan en het instemmingsbesluit van Ternaard.

In de aangenomen motie 2020D20705 van 27 mei 2020 wordt een oproep gedaan om geen nieuwe winningsplannen te vergunning in afwezigheid van een nieuw scenario voor zeespiegelstijging die is afgestemd met het KNMI. Ten aanzien van de gebruiksruimte en de bodemdaling ondersteunen wij het verzoek in deze motie.

Wij verzoeken u om de uitkomsten van de motie over de toepassing van de juiste prognose van de verwachte zeespiegelstijging ten opzichte van de bodemdaling af te wachten. Deze uitkomst kunt u meewegen in uw beoordeling van het winningsplan en uw beslissing op het instemmingsbesluit ter voorkoming van mogelijke negatieve effecten op het meegroeiend vermogen van de Waddenzee.

Bodemtrilling

De kans op een bodemtrilling uit het Ternaardveld wordt ingeschat op 19%. Dit zegt nog niets over de sterkte van de mogelijke trilling. Volgens de berekeningen en controle daarvan door TNO-AGE bestaat de kans dat een maximale trilling boven de 2,5 kan liggen. Desondanks valt het veld volgens de risicoanalyse in categorie 1, de lichtste. In het traject van de

ontzorgingsafspraken is door NAM met klem uitgesproken dat als er meerdere trillingen zijn tussen 2 en 3 of als een trilling plaatsvindt boven de 3 dat het veld wordt ingesloten. Wij verzoeken u om deze afspraak op te nemen in het instemmingsbesluit.

Omdat de winning in de laagste categorie is opgenomen is ook de monitoring van het veld minder van belang volgens het winningsplan. In andere winningsplannen is dit meestal ook het geval. In het afsprakenkader is juist met bewoners afgesproken dat monitoring juist wel uitgebreider gaat plaatsvinden. Wij verzoeken u om de afspraken uit het afsprakenkader over te nemen en het winningsplan hierop te laten aanpassen.

Tot slot

Belangrijke thema's die spelen bij omwonenden van gaswinningsgebieden zijn zorgen over bodembeweging en de mogelijke gevolgen daarvan voor woningen en panden. Ook leven er zorgen over veiligheid en er heerst wantrouwen. Het op een zorgvuldige wijze betrekken van de omgeving, informatie delen en daarover in gesprek gaan dragen bij aan het herstel van vertrouwen en het vergroten van het veiligheidsgevoel. U heeft hier voor Ternaard en Wierum gehoor aan gegeven door ontzorgingsafspraken te maken en deze vast te leggen in een afsprakenkader. Een intensief traject waarin veel is gevraagd van inwoners en belanghebbenden.

Het monitoren van bodembeweging, nulmetingen en het betrekken en informeren van inwoners daarover spelen een belangrijke rol. Dit geldt voor alle fasen van de gaswinning; van opsporen en winning tot beëindiging van de gaswinning.

Wij adviseren u, gelet op ons standpunt over gaswinnings, om niet mee te werken aan de gevraagde instemming op het winningsplan. Wij zijn kritisch op het toepassen van het 'Hand aan de kraan' principe in Werelderfgoed Waddenzee binnen de beperkte gebruiksruimte van de andere gasvelden in de omgeving. Ook de mogelijke invloed van de winning op de regio en mogelijk extra effecten op de verzilting van hoogwaardige landbouwgrond door bodemdaling en waterpeil aanpassingen, baart ons zorgen. Mocht u ondanks ons advies toch overgaan tot het verlenen van instemming, dan verzoeken wij met nadruk dat uw instemming gepaard gaat met de voorwaarde dat goede communicatie met inwoners plaatsvindt en het afsprakenkader wordt gevolgd. Dit sluit aan bij de uitspraak van de Raad van State van 19 april 2017 over project gaswinning Oppenhuizen. Wij verzoeken u bij uw besluitvorming op het winningsplan rekening te houden met deze uitspraak van de Raad State.

Omwonenden staan veelal afwijzend en wantrouwend tegenover plannen voor gaswinnings. Zij vinden dat lokaal de lasten worden gedragen voor het belang van Nederland als geheel. Mijnbouwactiviteiten brengen met zich mee dat er in zekere mate regionale of lokale belasting is. Schade wordt vergoed, maar inwoners ervaren extra ongemak en zorgen waar ze niet om hebben gevraagd.

Met de Investeringsagenda binnen de Pilot Ternaard kunnen wij met elkaar investeringen plegen die nodig zijn om het gebied een plus te geven als de gaswinning is beëindigd. Het belang van mijnbouwactiviteiten voor de Nederlandse samenleving is evident en met de stap voor directe investeringen in de regio heeft u een grote stap gezet om anders om te gaan met gaswinning in Nederland.

Wij adviseren u zorg te blijven dragen voor een goede verdeling van lusten, lasten en zeggenschap bij mijnbouwactiviteiten, het uitvoeren van 0-metingen, waarbij er ook baten en investeringen terugvloeien naar gaswinningsgebieden elders in onze provincie en in Nederland.

Wij zijn van mening dat wij u hierbij een zorgvuldig advies doen toekomen en verwachten dat u dit advies meeneemt in uw besluitvorming.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

 voorzitter

, secretaris